

ZİLE ELBAŞOĞLU CAMİİ'NİN SIVALAR ALTINDA KALAN GİZEMİ*

*Ali Murat AKTEMUR**

ÖZET

Tokat Zile'de Elbaşoğlu Ahmet Ağa tarafından 1801 yılında inşa ettirilen, düzgün kesme taş mimarisi, kitabeleri ile dikkat çeken, kareye yakın dikdörtgen planlı Elbaşoğlu Camii yöredeki ahşap destekli ve ahşap tavanlı cami örneklerinden biridir. 2011 yılına kadar duvarları ve tavanındaki, hatta mihrap, ahşap destek, ahşap sütunce, ahşap mahfil, galeriler yani kısaca caminin tüm ahşap unsurları tatlı-kireç sıva üzerine yağlıboya ile kaplıydı. 2011 yılında çatıdan akan sulardan dolayı yapılan basit onarım sırasında tesadüfen düşen sıva altında kalem-işi süslemeler ve ahşap dekorasyon örneklerinin çıkması üzerine onarım durdurulmuş ardından Vakıflar Genel Müdürlüğü idaresinde yapılan temizlik ve raspa işlemleriyle caminin iç mekanındaki zengin kalem-işi örnekleri, ahşap dekorasyon örnekleri ile sıva altında kalan gizem ortaya çıkarılmıştır.

Harim kısmında duvarların üst örtü ile birleştiği noktalar siyah zemin üzerine sülüs-hat ile yazılmış ayet kuşağının yer aldığı bir içbükey bordürle çerçevelenmiştir. Ayet kuşağının üstündeki pervazlarla yükseltelen tavanın köşeleri çıtaların çakılması sonucu oluşturulmuş, üçgen yüzeylere bölünmüş ve böylece ortada sekizgen bir alan oluşturulmuştur. sekizgenin tam ortasında yer alan sekizgen formlu göbek, oyma tekniği ile işlenmiş, barok karakterli bitkisel motiflerle dekore edilmiştir. Tavanın dört köşesinde aşırı plastik bitkisel kabartmaların dekore ettiği üçgen panolar yer alır. Duvarlarda bitkisel motifli kalem-işi süslemeler, mahfil, minber, sütunce gibi ahşap unsurlarda da oyma tekniği ile işlenmiş bitkisel ve geometrik motifler cami içerisinde adeta boş yer kalmamacasına göz alıcı bir zenginlik sunmaktadır.

1801 yılında yapılan, Cumhuriyetin ilk yıllarında da yöreye özgü tatlı-kireç sıvayla kapatılıp üstüne boya çekilen bu zengin dekorasyon, Türk ahşap sanatının ve kalem-işi süslemeciliğinin en zengin örneklerini sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Elbaşoğlu Camii, Gizem, Sıva, Ahşap, Kalem-işi

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

* Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi, Güzel sanatlar Fakültesi Sanat Tarihi - Türk ve İslam Sanatları, El-mek: murataktetur@atauni.edu.tr

THE MYSTERY OF THE ZİLE-ELBAŞOĞLU MOSQUE REMAINS UNDER PLASTERS

Abstract:

Elbaşoğlu Mosque was built in 1801 by Ahmet Aga, clean-cut stone architecture, square, rectangular with remarkable inscriptions. Elbaşoğlu Mosque is one of the local mosque, wood-backed and wooden ceilings. Until 2007, the walls and the ceiling, and even the altar, wooden support, wood columns, wooden gallery, galleries, in short, all the wooden elements of the mosque was covered with oil on sweet-lime plaster. In 2007, during the repair of the roof of a simple chance, with plaster falling due to the flowing water under the pen-and-repair work on the emergence of ornaments and wooden decorations samples, then stopped cleaning and scraper operations in the administration of the General Directorate of Foundations in the interior of the mosque pen-rich samples of work, with examples of wooden decorative plaster under the mystery was revealed.

Cover at the top of the walls combined with Harim calligraphy on a black background with spots, including a concave border of the belt framed verse was written. Verse generation raised on the corners of the ceiling moldings created crash of beads, triangle, octagon in the middle of a field, and thus created the split surfaces. Located in the middle of the octagon octagon-shaped belly, finished with carving technique, baroque decorated with floral motifs. the four corners of the triangular roof panels are decorated with reliefs excess plastic plant. Pen-work decoration floral motifs on the walls, gallery, pulpits, pillars, such as the carved wooden elements fall floral and geometric motifs are carved in the mosque offers a wealth of eye-catching as almost free space left.

Made in 1801, in the early years of the Republic, the region's unique sweet-lime paint on plaster taken off this rich decoration, wood art and pen-work ornamentation Turkey offers one of the richest.

Key Words: Elbaşoğlu Mosque, Mystery, Plaster, Wood, Pencil-Work

2011 RESTORASYONU ÖNCESİ DURUMU

Zile'nin doğusundaki Çaypınarı Deresi'nin hemen yanında Turhal yolu üzerinde inşa edilmiş olan (Foto: 1-2-3-4-5-6-7-8, Çiz.: 1-2) Elbaşoğlu Camii'nde mevcut iki kitabe bulunmaktadır. Bunlardan biri harime geçiş veren kapı üzerindedir ve yapının inşa tarihini vermektedir. Bu kitabeğe göre cami, H. 1215 (1801) yılında Elbaşoğlu Ahmet Ağa tarafından yaptırılmıştır¹.

¹ İ.H.UZUNÇARŞILI, Kitabeler, İstanbul 1927, s. 91.; Y. ERDEMİR, "Tokat Yöresindeki Ahşap Camilerin Kültürümüzdeki Yeri", Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu (2-6 Temmuz 1986), Ankara 1987, s. 302-304.; H.T.CİNLİOĞLU, Osmanlılar Zamanında Tokat, C. III, Tokat 1951, s. 198.; E.YAVI, Tokat, İstanbul 1986, s. 168.; S.MERAL, Y.MERAL, Her Yönüyle Zile (Senem Matbaacılık, tarih ve baskı yeri belirtilmemiş), s. 26.; Elbaşoğlu Ahmet Ağa XIX. yüzyılın başlarında Tokat, Zile ve çevresinde etkili bir ayandır. Zaman zaman hem Tokat hem de Zile voyvodaliklarında bulunmuştur. Ayrıntılı bilgi için Bkz: B. ALTINDAL, Zela'dan Zile'ye Tarihi Yolculuk, İstanbul 2011, s.210-220.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 1 – Zile Elbaşoğlu Camii.

Foto.: 2 - Zile Elbaşoğlu Camii Giriş.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 3 - Zile Elbaşoğlu Camii Harim Girişi ve Kitabı.

Mermer üzerine karşılıklı üçer satır olarak sülüs hatla yazılan kitabenin etrafına yanlarda dekoratif “S”ler, ortada ise istiridye kabuğunun işlendiği bordür yerleştirilmiştir. Kitabenin metni şöyledir:

كشاد اولدقجه هر روز باب اعلاسي دي بسم الله
 بناي جامع كلشن آراي مبارك ايلسون الله
 آغاي عز آصف ايل باشي زاده احمد را
 ايندي انشاسنه همت تمام اولدي بعون الله
 بو كبريا كنز جامعك ديدي تاريخني اسعد
 جماعتله نماز قذر ديدي بونده عبادالله ١٢١٥

Okunuşu: Küşâd oldukça her rûz bâb-ı ‘alâsı di Bismillah

Bin-yı câmi’ Gülşen-ârâyı mübârek eylesun Allah

Âğa-yı ‘izzî âsaf İlbaşızâde Ahmed-râ

İtti inşasına himmet tamam oldu bi-‘avnillah

Bu Kibriyâ kenz Camiinin didi tarihini Es’ad

Cema’atle namaz kılar didi bunda ibâdullah 1215 (1800-1801)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/8 Summer 2013

Yapıdaki ikinci kitabe minare kapısının üzerinde bulunmaktadır. Karşılıklı üçer satır halinde sülüs hatla yazılmış kitabe metni şu şekildedir²:

حق میسر ایلدی اتمامه روز سعید
بانیسینی ایلسون دائم کدوراتدن بعید
صاحب الخیرات ایل باشی زاده احمد را
ایندی بنیاده موفق آنی اول رب مجید
بو مناره وصفنه تاریخ دینلدی بو کلام
ناظر دین لفظنک اولدی حسابی مستفید

Okunuşu: Hakk müesser eyledi itmamına rûz-i sa'îd

Bânisini eylesun dâim küdüretten ba'îd

Sâhibulhayrât İlbaşızâde Ahmed – râ

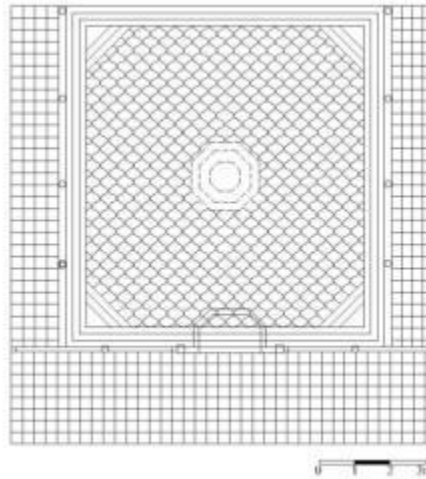
İtti bünyâda muvaffak ânı ol Rabb-i mecîd

Bu minare vâsfına târîh denildi bu kelâm

“Nâzır-ı dîn lafzının oldu hesabı müstefid”³

Bu kitabede de yapının banisinin adı geçmektedir. Minare kaidesinde bulunan iki satırlık bir başka kitabede de “her kim namaz için mescide gidip geldikçe Allah ona Cennet’te konağını hazırlar” manasında bir hadis işlenmiştir. Söz konusu bu kitabeden de minarenin 1959 yılında Kahrıman Mehmed Usta tarafından tamir edildiği anlaşılmaktadır.

Elbaşoğlu Camii, 11.80x12.50 m. boyutlarında kareye yakın dikdörtgen planlı bir düzenleme gösterir. İbadet mekânının kuzey cephesi boyunca uzanan ve minare kaidesini de içine alan son cemaat yeri sonradan ilave edilmiştir. Bunun hemen önünde de bir avlu yer almaktadır.

Çiz.: 1 - Zile Elbaşoğlu Camii Tavan (Restorasyon Öncesi).

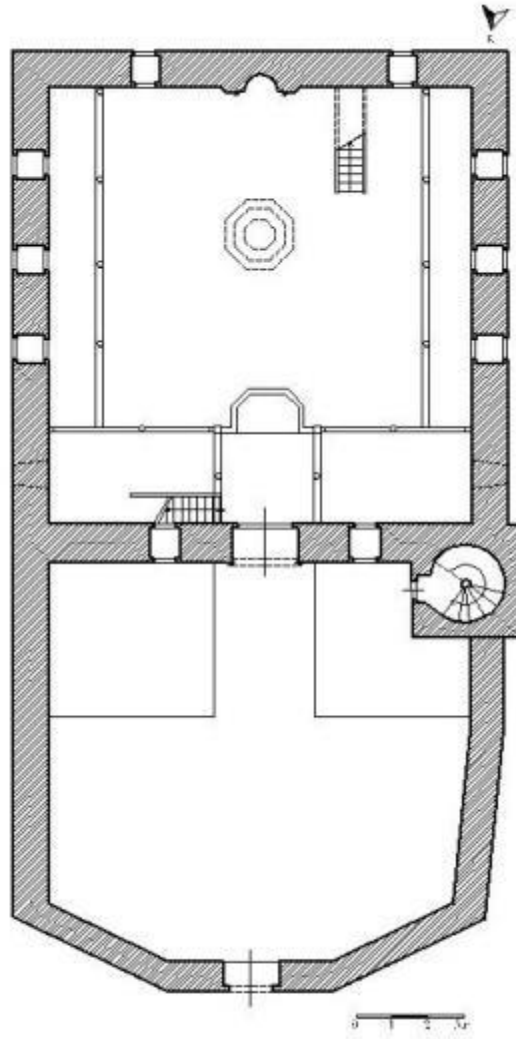
² İ.H.UZUNÇARŞILI, Kitabeler, İstanbul 1927, s. 91.; A. M. AKTEMUR, -VD., Tarihi Yaşatan İl Tokat, Ankara 2006, s.340-348.

³ Caminin kitabeleri için bkz. M. MERCAN – M. E. ULU, Tokat Kitabeleri, Ankara 2003, s.208-210.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Çiz.: 2 - Zile Elbaşoğlu Camii Planı.

Yapıya kuzey duvarın tam ortasına açılmış yuvarlak kemerli bir kapıdan girilmektedir. Yanlardan köşe sütuncelerine oturan kemer gri, kırmızı ve beyaz mermerden lamba zıvana geçme tekniğiyle örülmüştür. Yüzeyi dekoratif olarak işlenmiş profilli bir silme ile dikdörtgen çerçeve izçerisine alınan bu kuruluşta kemer köşeliklerinde bitkisel kabartmalarla süslenmiştir. Kapı açıklığının üzerinde ise inşa kitabesi yer alır.

Elbaşoğlu Camii'nin iç mekânı güneyde dört, doğuda yedi, batıda yedi ve kuzeyde dört olmak üzere toplam yirmi iki pencere ile aydınlanmaktadır. Tüm cephelerde altta yer alan pencereler simetrik olup dikdörtgen formludurlar. Üstte yer alan pencereler ise yine dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerli açıklıklar şeklindedirler.

Dıştan ahşap kırma çatıyla örtülü harim kısmı düz dam örtülü yöre camilerinin dekoratif yönden en zengin işçilikli örneklerinden biri olarak dikkati çeker. İç mekân üç yönden bir mahfil düzenlemesine sahiptir. Mahfil zeminden tavana kadar yükselen ahşap direklerle taşınır(Foto.:3-4-5-6-7-8).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 4 - Zile Elbaşoğlu Camii İçeriden (Restorasyon Öncesi).

Foto.: 5 - Zile Elbaşoğlu Camii İçeriden (Restorasyon Öncesi).

Foto.: 6 - Zile Elbaşoğlu Camii İçeriden (Restorasyon Öncesi).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

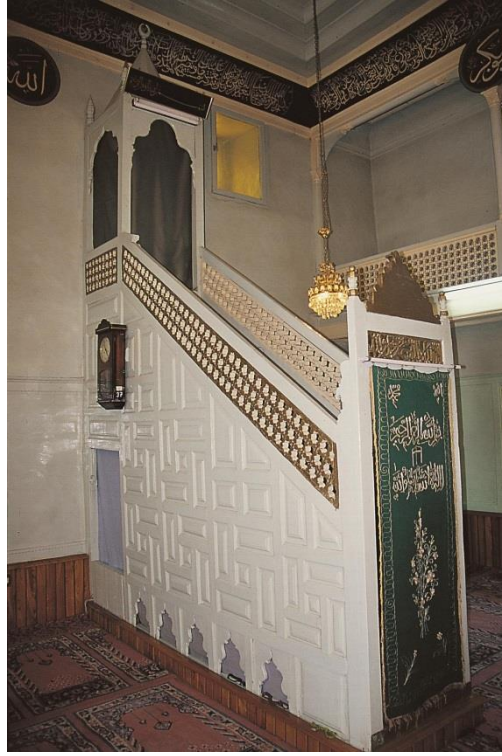

Foto.: 7 - Zile Elbaşoğlu Camii Minber (Restorasyon Öncesi).

Foto.: 8 - Zile Elbaşoğlu Camii Tavan (Restorasyon Öncesi).

2011 restorasyonu öncesi, yapının harim kısmında duvarların üst örtü ile birleştiği noktalar siyah zemin üzerine sülüs hatla yazılmış ayet kuşağının yer aldığı bir iç bükey bordürle çerçeveselenmiş durumdaydı. Ayet kuşağının üstündeki pervazlarla yükseltilen tavanın köşeleri, çıtaların çakılması sonucu oluşturulmuş üçgen yüzeylere bölünmüş ve böylece ortada sekizgen bir alan oluşturulmuştu. Bu sekizgenin tam ortasına da yine sekizgen formda bir göbek yerleştirilmişti.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Göbeğin yüzeyleri oyma tekniğiyle işlenmiş barok karakterli bitkisel motiflerle dekore edilmişti. Tavanın diğer yüzeylerinde de “S” kıvrımlı çitalarla geometrik bölümler oluşturulmuş, mahfil kısmının üzerini örten tavanın yüzeyi ise düz çitalarla karelere ayrılmıştı.

Yapının ahşap minberinin merdiven korkulukları ajur tekniğinde aynalıları ise basit geometrik bir düzenleme ile dekore edilmiş durumdaydı. Minberin bu sadeliğinin tersine mihrap, son derece ince ve estetik bir işçilik sergilemekteydi. Yarım daire mihrap nişinin çevresi, profilli silmelerle kuşatılmış kavsaranın üst kısmına ise kitabe panosu yerleştirilmişti. Nişin her iki yanında antik özellikler taşıyan başlıklara sahip birer sütunce bulunmaktaydı. Siyah mermer sütunceler altta dikdörtgen bloklardan oluşmuş bir tabana oturmakta idi. Bu bloklar üstte de aynen tekrarlanmış durumdaydı. Bu blokların ön yüzlerinde beyaz zeminli kartuşlar yer almaktaydı. Barok tarzda istiridye kabuğu formunda sonlanan mihrabın köşelerinde birer alem yer almaktaydı. Kare kaideli minare yapının beden duvarıyla kaynaşmış durumdaydı. Son cemaat yerinden geçildikten sonra ulaşılan minarenin basık kemerli giriş açıklığı bulunmaktaydı. Silindirik gövdeli ve tek şerefeli minarenin gövdesinde yer yer kabartma halinde bitki motifleri bulunmaktaydı. Caminin beden duvarlarının tamamında kesme taş ve moloz taş malzeme kullanılmıştı. Ancak kapı kemeri ve mihrapta son derece kaliteli renkli mermerler kullanılmıştı.

Yapının dış beden duvarları ve mihrap, minare ve kapı gibi taş ve mermer malzemeleri bugünde aynı özellikleri korumaktadır.

2011 Basit Onarımında Farkedilen ve Restorasyonu Gerekli Kılan İç Mekan Durumu

2011 yılı basit onarımı, Zile Elbaşoğlu Camii'nin gerek iç mimari ve gerekse ahşap dekorasyon ve kalemişleri bakımından 2011 yılı öncesine kadar tanına halinden çok farklı olduğunu ve aslında orijinal kimliğinin Tokat, Niksar, Amasya çevrelerindeki ahşap örtülü camiler, tekkeler, zaviyeler ve evlerle büyük bir paralellik arz ettiğini ortaya koymuştur.

2011 yılında cami, çatıdan akan sızıntılarla nemlenen sıvalarını yenilemek amacıyla basit bir onarıma tabi tutulur. Bu onarım esnasında raspa çalışmaları yapılırken düşen bir siva, caminin gizeminin de farkedilmesine neden olur. Zira, ustaların Mimar Adnan Seçkin ve Kültür Müdürü Necmettin Eryılmaz'a “sıvalar altında kalemişi izleri var” demeleri üzerine yapılan kontrolden sonra basit onarım durdurulur. Vakıflar Genel Müdürlüğü yetkililerinin denetimleri sonucu restorasyon öncesi rölöve çalışmaları yapılır ve restorasyon projesi hazırlanarak yapı restorasyona tabi tutulur.

Tüm bu çalışmalar şimdiye kadar tanıdığımız hakkında yayımlar yaptığımız, hatta en son 2006 yılında Tokat çevresi ile ilgili bir ekiple yaptığımız yayında da yer alan Zile Elbaşoğlu Camii'nin farklı bir mimari kimlikte olduğunu ortaya koymuştur. Şimdiye kadar duvarları düz siva üzerine beyaz yağlıboya, ahşap taşıyıcıları ise yine düz, süslemesiz ve basit bir şekilde karşımıza çıkan sadece tavan göbeğindeki Neo-Barok karakterli bitkisel dekorasyonu ile tanınan Elbaşoğlu Camii'nin, oysa orijinalinin sıvalar altındaki, Türk ahşap oymacılık sanatı ve kalemişi sanatı bakımından zengin örnekleri haiz olduğunu ve bu gizemli yönünün yıllarca sıvalar altında saklandığını görmekte ve anlamaktayız.

Yapının ahşap taşıyıcıları, mahvili, tavanı, minberi, tüm ahşap unsurları tatlı kireç harcıyla sıvanarak kaplandığı için şimdiye kadar bilinmeyen ahşap oyma bitkisel motifler, taşıyıcı kalın ayakların köşelerinde yer alan ve bitkisel kabartma başlıklara sahip plasterler ve yapının hemen her yerine hakim olan kalemişi süslemeler ortaya çıkmıştır(Foto.:9-10-11-12-13-14).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 9 - Zile Elbaşoğlu Camii Ahşap Taşıyıcılar (Restorasyon Esnası).

Foto.: 10 - Zile Elbaşoğlu Camii Minber(Restorasyon Esnası).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 11 - Zile Elbaşıoğlu Camii Ahşap Tavan (Restorasyon Esnası).

Foto.: 12 - Zile Elbaşıoğlu Camii İçeriden (Restorasyon Esnası).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 13 - Zile Elbaşoğlu Camii İçeriden (Restorasyon Esnası).

Foto.: 14 - Zile Elbaşoğlu Camii Tavan Ayrıntısı (Restorasyon Esnası).

2011 RESTORASYONUNDAN SONRAKİ DURUMU

Kuzeyde yer alan, krem rengi yağlıboyayla boyanmış olan sade ahşap taşıyıcılar ve ahşap payeleriyle, son derece sade bir görünüm sunan mahvil sıvalardan temizlenince, plaster başlıklarının son derece plastik natural yaprak ve çiçek motiflerine sahip olduğu görülmektedir. Taşıyıcı gövdelerinde natural çiçek demetlerinin oluşturduğu kalemişi süslemeleri, orijinalinde sade boyaların altında renkli bir işçiliğin olduğunu ortaya koymaktadır(Foto.:15).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 15 - Zile Elbaşoğlu Camii İçeriden (Restorasyon Sonrası).

Yeşil, pembe, sarı, mor, lacivert ve siyah renklerin hakim olduğu kalemişı süslemeler, natural iek ve yaprak motifleriyle, yine kalın ayakların köşelerinde yer alan yarım yuvarlak plasterlerin başlıklarında ahşap kabartma, aşırı plastik şekilde işlenmiş yaprak ve iekler, Neo-Barok karakterde işlenmişlerdir.

Ahşap çerçeveler içine alınmış ve harim kısmını çepeçevre dolanan geniş bordürde, beyaz zemin üzerine pembe, turuncu, lacivert, yeşil ve mavinin hakim olduğu, vazodan çıkan iek demetleri dikkat çekicidir. Aynı karakterdeki süslemeler tavanı kuşatan bordürlerde de karşımıza çıkmaktadır(Foto.:16-17-18-19).

Foto.: 16 - Zile Elbaşoğlu Camii İçeriden (Restorasyon Sonrası).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 17 - Zile Elbaşoğlu
(Restorasyon
Sonrası).

Foto.: 18 - Zile Elbaşoğlu Camii İçeriden
(Restorasyon
Sonrası).

Foto.: 19 - Zile Elbaşoğlu Camii İçeriden (Restorasyon Sonrası).

Tavan göbeğinde ahşap kabartma doğal çiçek, yaprak ve dalların oluşturduğu aşırı plastik Neo-Barok bitkisel dekorasyon, tavan köşelerindeki üçgen boşluklarda da yer alır. Hem sekizgen tavan göbeği, hem de köşedeki üçgenlerin çevresinde kalemişi süslemeler yer alır. Sekizgen tavan göbeğini kuşatan bordürde vazodan çıkan doğal çiçek demetleri işlenmiştir(Foto.:20-21-22).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 20 - Zile Elbaşıoğlu Camii Ahşap Tavan (Restorasyon Sonrası).

Foto.: 21 - Zile Elbaşıoğlu Camii Tavan Ayrıntı (Restorasyon Sonrası).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 22 - Zile Elbaşoğlu Camii Tavan Ayrıntı. (Restorasyon Sonrası).

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Zile Elbaşoğlu Camii'nin 2011 yılına kadar sıvalar altında gizemli bir şekilde kalan ve 2011 restorasyonu ile ortaya çıkan orijinal hali, Tokat, Niksar, Amasya ve çevrelerindeki ahşap örtülü çok sayıda cami, tekke, türbe ve konakla benzerlik göstermektedir⁴. Bu benzerlik mimari, ahşap işçilik ve kalemişi süsleme açısından küçük farklılıklarla birlikte üslup, teknik, renk ve motif bakımından kendini hissettirmektedir.

Tokat Mahmut Paşa Camii (XVII. yüzyıl), ahşap ve kalemişi süsleme kullanılmış olması bakımından, özellikle natural çiçek ve yaprak motiflerinden oluşan kalemişleriyle Elbaşoğlu Camii'ni düşündürür(Foto.:23).

⁴ A.M. AKTEMUR – İ.U. KUKARACI, “Niksar Konakları”, IX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu, (21-23 Nisan 2005 Erzurum), Erzurum 2006, s.9-17.; A. M AKTEMUR,.-VD., Tarihi Yaşatan İl Tokat, Ankara 2006.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 23 - Tokat Mahmut Paşa Camii Tavan.

Tokat Genç Mehmet Paşa (Örtme Önü) Camii (XVII. yüzyıl), ahşap işçiliğinin yanı sıra tavanın göbek kısmını kuşatan natural çiçek ve yaprak motiflerinden oluşan kalemîşi süslemeleriyle Elbaşıoğlu Camii kalemîşi süslemelerini akla getirir(Foto.:24).

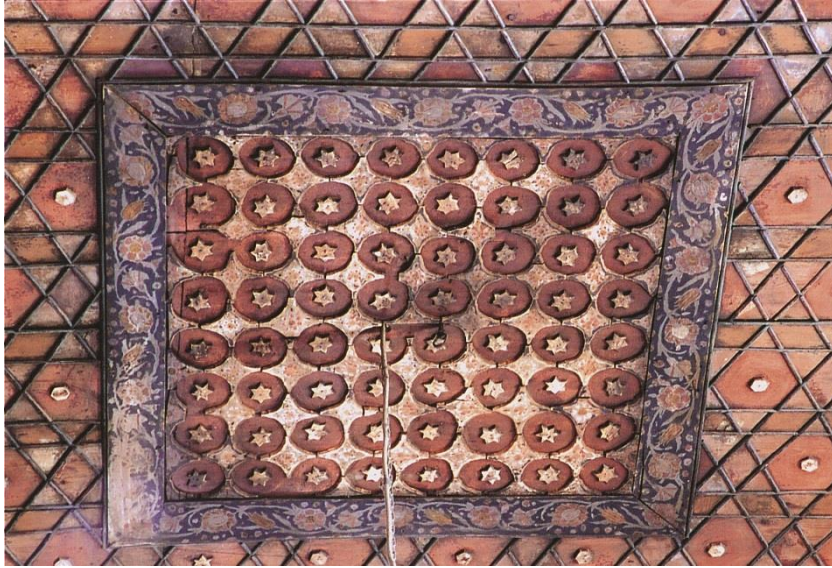

Foto.: 24 - Tokat Genç Mehmet Paşa (Örtme Önü) Camii Tavan.

Tokattaki Latifoğlu Konağı'nın (XVII. yüzyıl sonları) ahşap işçiliğı ve kalem işi süslemeleri de Elbaşıoğlu Camii ile paralellik arz eder(Foto.:25-26).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 25 - Latifoğlu Konağı Tavanı.

Foto.: 26 - Latifoğlu Konağı Tavanı.

XIX. yüzyıl sonlarına ait Zile Şeyh Ethem Türbesinin duvarlarını süsleyen natural bitki motiflerinden oluşan kalemişleri renk, motif ve teknik açısından Zile Elbaşoğlu Camii kalemişleriyle benzer özellikler taşır(Foto.:27).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 27 - Şeyh Ethem Türbesi İçeriden.

XIX. yüzyıl ortalarına ait Zile Mesci Konağı Tavan süslemelerindeki ahşap işçilik teknik ve dekorasyon bakımından Elbaşıoğlu Cami ile benzeşmektedir. Ayrıca, konak içerisinde yer alan ve XIX. yüzyıl sonlarına ait olan bir ahşap sandığın kapağında yer alan doğal yaprak ve çiçek motiflerinden oluşan kalemişi süslemeler Elbaşıoğlu Camii kalemişi süslemeleriyle büyük benzerlik taşır(Foto.:28-29).

Foto.: 28 - Mesci Konağı Tavan Süslemesi.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 29 - Mesci Konağı Ahşap Sandık.

Tokat'ta yer alan ve XIX. yüzyıl ortalarına ait olan Yağcıoğlu Konağının ahşap ve kalemîşi süslemeleri Elbaşoğlu Camii ile renk, motif ve teknik bakımından büyük benzerlikler gösterir(Foto.:30-31).

Foto.: 30 - Yağcıoğlu Konağı Tavan.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Foto.: 31 - Yağcıoğlu Konağı Ahşap Taşıyıcı.

Zile'de yer alan XIX. yüzyıl ortalarından kalma Müftüoğlu Tekkesi'nin ahşap tavan süslemesi ve kalemişı süslemeleri Zile Elbaşıoğlu Camii ile benzer niteliklere sahiptir(Foto.:32).

Foto.: 32 - Müftüoğlu Tekkesi Ahşap Tavan ve Kalemişı Süslemesi.

Sonuç olarak, Elbaşıoğlu Camii XIX. yüzyıl başlarının ahşap tavanlı camilerinden biridir. Son derece zengin kalemişı örnekleriyle ve ahşap süslemeleriyle oldukça renkli bir iç mekana sahiptir. Caminin bu gizeminin sıvalar altında kalması, yıllarca yapının sade iç mekanlı ahşap örtülü cami olarak tanınmasına neden olmuş, 2011 yılı restorasyonu bu gizemini ortaya çıkarmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

KAYNAKÇA

- AKSULU, B.I., Fetihden Osmanlı Dönemi'ne Kadar Tokat Şehri Anıtları, (Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 1994.
- AKTEMUR, A. M., Batı Etkisinin Türk Mimarisine Yansıyış Süreci ve İstanbul-Karaköy'deki Avrupa Tarzı Sivil Mimari, Erzurum 2009.
- AKTEMUR, A. M.,-KUKARACI, İ. U., “Niksar Konakları”, IX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu, (21-23 Nisan 2005 Erzurum), Erzurum 2006, s.9-17.
- AKTEMUR, A. M.-VD., Tarihi Yaşatan İl Tokat, Ankara 2006.
- AKTEMUR, A.M.- KUKARACI, İ.U., “Tokat Çevresindeki Ahşap Örtülü Camiler”, IX. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu,(21-23 Nisan 2005 Erzurum), Erzurum 2006, s.9-16.
- AKTEMUR, A.M., “Türk Ahşap İşçiliği” , Türkler, VI, Ankara 2002,s.98-106.
- ALTINDAL, B., Zela'dan Zile'ye Tarihi Yolculuk, İstanbul 2011.
- BAYKARA, T., “Tokat Ulu Camii Üzerine Bazı Düşünceler”, (Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu (2-6 Temmuz 1986), Ankara 1987, s.294.
- CİNLİOĞLU, H.T., Osmanlılar Zamanında Tokat, C. III, Tokat 1951.
- DİLAVER, S., “Bünyan Ulu Camii-Erbaa / Akçaköy (Fidi) Silahtar Ömer Paşa Camii”, Sanat Tarihi Yıllığı, C.XI, İstanbul 1968, s. 184-200.
- ERDEMİR, Y., “Nakışlı Ahşap Camilerimizden Bir Örnek Erbaa-Fidiköy Ömer Paşa Camii”, İlim Sanat, S. XII, İstanbul 1987, s. 33.
- ERDEMİR, Y., “Tokat Yöresindeki Ahşap Camilerin Kültürümüzdeki Yeri”, Türk Tarihinde ve kültüründe tokat Sempozyumu (2-6 Temmuz 1986), Ankara 1987, s.295-312.
- ERDOĞAN, M., “Osmanlı Devrinde Anadolu Camilerinde Restorasyon Faaliyetleri”, Vakıflar dergisi, S.VII, Ankara 1968, s.180.
- GABRIEL, A., Monuments Turcs d'Anatolie, C. XI, Paris 1934.
- MERAL, S., MERAL, Y., Her Yönüyle Zile (Senem Matbaacılık, tarih ve baskı yeri belirtilmemiş).
- TURAN, O., Selçuklular Zamanında Türkiye, İstanbul 1971.
- UYSAL, A. O., “Tokat'taki Osmanlı Camileri”, Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu (2-6 Temmuz 1986), Ankara 1987, s.360.
- UZUNÇARŞILI, İ.H., Kitabeler, İstanbul 1927.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Dosya No: 60.00.1.015.
- YAVI, E., Tokat, İstanbul 1986.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

